

Analysis of the Content of the Fifth Grade Persian Lesson based on the Six Areas of Education and Training

Golamreza Mir ^{*1}, Qanbar Ali Delfan Azari ², Vahid Banisi ³

1 Department of Electronic Branch, Islamic Azad university, Tehran ,Iran

2 Assistant Professor of Educational Management, Islamic Azad University, Damavand Branch, Damavand, Iran

3 Sixth grade elementary teacher, education - Specialized doctorate in educational management, Islamic Azad University, Isfahan Branch (Khorasgan) - Ph.D. student in educational psychology, Islamic Azad University, Bandar Abbas branch

* Corresponding author: Mir

Received: 2024-04-21

Accepted: 2024-06-04

Abstract

The present research has been conducted with the aim of analyzing the content of the fifth elementary Persian textbook based on the six areas of education and training. This research was applied in terms of purpose and content analysis in terms of descriptive method, in this research content analysis method based on census was used. The analytical-research population and the present sample included the Persian textbook of the fifth elementary school in the academic year 1401-1402 and the entire statistical population was analyzed in the form of a census of units (including sentences and pseudo-sentences) as a sample. The method of data collection was library research. The data obtained from the present research was analyzed by content analysis method and with the help of Shannon's entropy descriptive indices (frequency table data, calculating the information load of categories and obtaining their importance coefficient). The findings showed that in the Persian book of the fifth grade of elementary school, there are a total of 248 references to the six educational areas (58 cases of religious, religious and moral areas; 11 cases of social and political areas; 79 cases of biological and physical areas; 45 cases of beauty areas). cognitive and artistic and 11 cases of scientific and technological field) have been noted, among which the highest amount of attention was related to the biological and physical field and the lowest amount was related to the scientific, technological, social and political field. Also, the coefficient of importance and attention to the six spheres in this research has an information load of 3.88 and an importance coefficient of 0.28; Therefore, in general, it can be said that in the content of the fifth grade Persian book, attention to the six areas of education and training is evaluated at a weak level.

Keywords: Content analysis, 5th grade Persian textbook, Six areas of education and training, Fundamental change document

© 2023 Journal of Mental Health in School (JMHS)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2023 The Authors.

How to Cite This Article: Mir , G. (2024). Analysis of the Content of the Fifth Grade Persian Lesson based on the Six Areas of Education and Training. *JMHS*, 2(1): 96-113.

تحلیل محتوا درس فارسی پایه پنجم ابتدایی بر اساس ساحت‌های ششگانه تعلیم و تربیت

غلامرضا میر^{*}، قنبرعلی دلفان آذری^۲، وحید بنیسی^۳

^۱ دانشگاه آزاد اسلامی واحد الکترونیکی تهران، دانشکده علوم انسانی، گروه علوم تربیتی رشته مدیریت آموزشی

^۲ استادیار مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد دماوند، دماوند، ایران

^۳ آموزگار پایه ششم ابتدایی، آموزش و پرورش - دکتری تخصصی مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان) - دانشجوی

دکتری

* نویسنده مسئول: میر

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۳/۱۵

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۲/۰۲

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تحلیل محتوای کتاب درس فارسی پنجم ابتدایی بر اساس ساحت‌های ششگانه تعلیم و تربیت انجام شده است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی از نوع تحلیل محتوا بود که در این پژوهش از روش تحلیل محتوای مبتنی بر سرشماری استفاده شده است. جامعه تحلیلی - پژوهشی و نمونه حاضر، کتاب درسی فارسی دوره پنجم ابتدایی در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ را شامل شد و کل جامعه آماری به شکل سرشماری واحدها (مشمول بر جمله‌ها و شبه جمله‌ها) به عنوان نمونه تحلیل گردید. روش گردآوری داده‌های پژوهش کتابخانه‌ای بود. داده‌های حاصل از پژوهش حاضر با روش تحلیل محتوا و با کمک شاخص‌های توصیفی آنتروپی شانون (داده‌های جدول فراوانی، محاسبه بار اطلاعاتی مقوله‌ها و به دست آوردن ضریب اهمیت آنها) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد در کتاب فارسی پایه پنجم ابتدایی در مجموع ۲۴۸ مرتبه به ساحت‌های ششگانه تربیتی (۵۸ مورد ساحت اعتقادی، عبادی و اخلاقی؛ ۱۱ مورد از ساحت اجتماعی سیاسی؛ ۷۹ مورد ساحت زیستی و بدنی؛ ۴۵ مورد ساحت زیبایی-شناختی و هنری و ۱۱ مورد ساحت علمی و فناوری) توجه شده است که از بین بیشترین میزان توجه مربوط به ساحت زیستی و بدنی و کمترین میزان مربوط به ساحت علمی و فناوری و اجتماعی و سیاسی بوده است. همچنین ضریب اهمیت و توجه به ساحت ششگانه در این پژوهش دارای مقدار بار اطلاعاتی ۳/۸۸ و ضریب اهمیت ۰/۲۸ است؛ بنابراین در کل می‌توان گفت در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم توجه به ساحت ششگانه تعلیم و تربیت در سطح ضعیف ارزیابی می‌شود.

واژگان کلیدی: تحلیل محتوا، کتاب درس فارسی پنجم ابتدایی، ساحت‌های ششگانه تعلیم و تربیت، سند تحول بنیادین

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه سلامت روان در مدرسه محفوظ است.

شيوه استناد به این مقاله: میر، غلامرضا (۱۴۰۳) تحلیل محتوا درس فارسی پایه پنجم ابتدایی بر اساس ساحت‌های ششگانه تعلیم و تربیت.

فصلنامه سلامت روان در مدرسه، ۲(۱): ۹۶-۱۱۳.

مقدمه

بازنگری مداوم در نظام آموزشی امری ضروری است. سیاست گذاران حوزه تعلیم و تربیت، با در نظر گرفتن این تغییرات و بسته به نوع تغییری که لازم می‌بینند، در ابعاد مختلف نظام

با توجه به تغییرات علمی، فناوری، اجتماعی، اقتصادی، و فرهنگی که بخش جدایی‌ناپذیر از زندگی عصر حاضر است،

۱۴۰۰). با توجه به سند تحول بنیادین شش ساحت مربوط به تعلیم و تربیت شامل موارد زیر است:

- تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی: ناظر به آماده‌سازی فردی و جمعی متریبان در مسیر تحقق شأن اعتقادی، عبادی و اخلاقی حیات طیبه؛

- تربیت زیستی و بدنی؛ ناظر به آماده‌سازی فردی و جمعی متریبان در مسیر تحقق شأن زیستی و بدنی حیات طیبه؛

- تربیت اجتماعی و سیاسی؛ ناظر به آماده‌سازی فردی و جمعی متریبان در مسیر تحقق شأن اجتماعی و سیاسی حیات طیبه؛

- تربیت اقتصادی و حرفه‌ای؛ ناظر به آماده‌سازی فردی و جمعی متریبان در مسیر تحقق شأن اقتصادی و حرفه‌ای حیات طیبه؛

- تربیت علمی و فناوری؛ ناظر به آماده‌سازی فردی و جمعی متریبان در مسیر تحقق شأن علمی و فناورانه حیات طیبه؛

- تربیت هنری و زیبایی‌شناختی؛ ناظر به آماده‌سازی فردی و جمعی متریبان در مسیر تحقق شأن زیبایی‌شناختی و هنری حیات طیبه

از طرفی در نظام‌های آموزشی پویا ابعادی مانند امکانات آموزشی، معلمان، مدارس، مدیران، و سیاستگذاران همیشه در حال تحول هستند، ولی مهمترین بعد یک نظام آموزشی که ارتباط بین یاددهنده و یادگیرنده را برقرار می‌کند، محتوای آموزشی و به طور خاص در نظام متمرکز آموزش و پرورش ایران، کتاب درسی است. بدون اغراق می‌توان گفت که بخش مهمی از دانسته‌های اجتماع را همین کتاب‌های درسی می‌سازند. واضح است که تعلیم و تربیت، در تکامل بشر نقش اساسی دارد و آدمی چیزی جز آنچه تربیت از او می‌سازد نیست. کتاب درسی نیز تأثیر به‌سزایی در تربیت و تعلیم دانش‌آموزان دارد. خصوصاً در مقطع ابتدایی که نباید هیچگونه نقص محتوایی و ظاهری داشته باشد. در نظام‌های آموزشی که متمرکزترند، نقش کتاب درسی بیشتر است (مطلق و همکاران، ۱۳۹۸) و توازن میزان توجه به ابعاد مختلف آموزشی باید بیشتر مورد مطالعه قرار گیرد.

یاددهنده، یادگیرنده و محتوا عناصر کلیدی نظام آموزشی هستند و میدانیم که تعلیم و تربیت، فعل و انفعال پیچیده‌ای است میان این دو قطب سیال که مسبوق به اصل و متوجه به هدف و مستلزم طرح و نقشه است (سهرابی و همکاران، ۱۴۰۰). پس باید تمامی مراحل تعلیم و تربیت به درستی صورت پذیرد. آدمی در صفاتی با بهائیم و سباع مشترک است و این صفات می‌تواند سیر کمال‌گرایی مورد نظر در تعلیم و تربیت را به سیر قهقریایی تبدیل کند. به طور خاص، توجه به دوران کودکی و رشد صفات درونی در قالب آموزش‌های بیرونی حائز اهمیت ویژه می‌باشد. در این پژوهش به بررسی و تحلیل آموزه‌های

آموزشی جامعه تغییراتی ایجاد می‌کند. یکی از این ابعاد، حوزه محتوای آموزشی و کتب درسی است. در ایران با توجه به ارایه سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، حوزه کتاب‌های درسی یکی از ابعادی است که در سال‌های اخیر دچار تحول شده است و بنابراین، تأثیری که این تغییرات بر کتاب‌های درسی داشته‌اند می‌تواند موضوع پژوهش‌های مرتبط به این زمینه باشد (زارعی و همکاران، ۱۴۰۰). سند تحول بنیادین یکی از مهم‌ترین سندهای تدوین‌شده در نظام تعلیم و تربیت کشور است. این سند یکی از راهنماهای موجود برای تحقق اهداف تعلیم و تربیت در کشور است. نظام تعلیم و تربیت در کشور برای رسیدن به اهداف باید بر اساس خطمشی دقیق و مشخصی حرکت کند. این سند و دیگر راهنماهای مشابه، کار تعلیم و تربیت را آسان می‌کنند. آن‌ها سمت و سوی اقدامات و فعالیت‌های سیاست‌گذاران، کارشناسان و مجریان تعلیم و تربیت را مشخص می‌کنند. این راهنماها برای افق زمانی بلندمدت طرح‌ریزی می‌شوند و با بازنگری‌های مستمر با نیازها و خواست جامعه هماهنگ می‌شوند (مبانی نظری تحول بنیادین، ۱۳۹۰).

در سند تحول، مفهوم "تربیت" در جامع‌ترین صورت خود به عنوان فرایندی جامع شامل تمام تلاش‌های زمینه‌ساز تحول اختیاری و آگاهانه آدمی - که به صورت امری واحد و یکپارچه و درهم تنیده با تحول تمام ابعاد وجودی انسان را در بر می‌گیرد دیده شده است. بدیهی است که به لحاظ منطقی هیچ‌یک از بخش‌های زیرمجموعه این فرایند جامع نمی‌توانند در عرض آن تلقی شوند. در واقع، تربیت به معنای انتخاب رفتار و گفتار مناسب، ایجاد زمینه و عوامل لازم، و کمک به شخص مورد نظر است برای آنکه بتواند استعدادهای نهفته‌اش را در تمام ابعاد وجودی و به صورت هماهنگ پرورش دهد و شکوفا کند و به تدریج به سوی هدف و کمال مطلوب پیش رود (فرهادی و گرامی‌طیپی، ۱۴۰۰). سند تحول بنیادین با توجه به اهداف راهبردی انقلاب در افق سال ۱۴۰۴ تهیه و تنظیم شده است. هدف از تهیه این سند، تربیت نسلی پیشرو و آینده‌ساز است. در واقع سند تحویل بنیادین نقشه راه توسعه سرمایه انسانی کشور است. این سند دارای شش ساحت می‌باشد که با توجه به اهمیت آنها در نظام تعلیم و تربیت در این پژوهش به بررسی آنها پرداخته شده است. ساحت در زبان عربی به معنای میدان و صحنه است و در زبان فارسی به معنای محوطه، عرصه، حیاط خانه و میدان به کار می‌رود. در تعلیم و تربیت، ساحت به حوزه و محدوده‌ای از فعالیت‌های تعلیم و تربیت گفته می‌شود که ناظر به پرورش بخشی از استعدادها و بینش‌ها، مهارت‌ها و توانایی‌های مشترک باشد (داودی و کارآمد،

تربیتی برگرفته از کتب فارسی دوره پنجم ابتدایی پرداخته شده است. این کتاب‌ها، منبع زبان، اندیشه و باورهای دانش آموزان در دوران بزرگسالی به شمار می‌روند و این محتوا به طور مستقیم با هویت دانش آموزان مرتبط می‌شود و لازم است در قالب اهداف برنامه درسی باشد. البته محتوا بخشی از ابزار آموزشی است و در این راستا عوامل گوناگونی از جمله معلمان نیز موثرند که در تحلیل آموزشی کتب، نباید نادیده گرفته شوند (رهنمایی و خوش اخلاق، ۱۳۹۹).

از طرفی زبان فارسی نماد و نماینده هویت ملی و فرهنگی ماست و ادبیات فارسی آینه فرهنگ و این واحدهای درسی اندیشه ایران اسلامی از گذشته تا کنون، در نتیجه آموزش ادبیات و زبان فارسی پل پیوند با هویت و فرهنگ اسلامی- ایرانی است. جز این، همه دروس نیازمند زبان و ادبیات فارسی هستند و آموزش، بدون آن امکانپذیر نیست. محتوای ادبیات فارسی نیز به تربیت معنوی، تلطیف روح و احساسات و انتقال فضایل الهی و انسانی کمک می‌کند (راهنمای کتاب فارسی، ۱۳۹۶).

در این راستا آموزش و پرورش تلاش می‌کند بهترین و متناسب ترین محتوا را که همسو با اهداف نظام باشد از طریق کتب آموزش زبان فارسی دوره ابتدایی در اختیار فراگیران قرار دهد و تهیه این محتوا بر اساس سند تحول بنیادین یکی از گام‌های آن است. بدون شک پس از پیشنهاد یک تغییر، میزان توجه به آن، نحوه انعکاس آن در محتوای آموزشی، و در نهایت میزان اثرگذاری آن نیازمند بررسی و تحقیقات گسترده است. در پژوهش‌جدیدی درباره تعدادی از کتاب‌های فارسی دوره ابتدایی به عنوان مهمترین منابع آموزش نوشتن به فرزندان ایرانی (مطلق و همکاران، ۱۳۹۸) مشخص شد که در این کتب مهارت‌های خرد و پایه برجسته شده و مهارت‌های کلان و سطح بالا نادیده گرفته شده اند. با توجه به اهمیت سند تحول نظام آموزشی و نیز اهمیت مضاعف نقد و تحلیل اینگونه اسناد، به ویژه این مسئله که نزدیک یک دهه از تدوین این سند و ابلاغ آن به سازمان‌های مجری و مؤسسه‌های مرتبط می‌گذرد، چگونگی کاربست، رویکردهای اجرایی، آثار عملی و نتایج تربیتی سند موردبحث در سطوح مختلف جامعه از جهت‌های گوناگون، موردتوجه منتقدان قرار گرفته است. بنابراین این پژوهش به دنبال پاسخ به این سوال بوده است که محتوای درسی فارسی پایه پنجم ابتدایی براساس ساحت‌های شش گانه تعلیم و تربیت چگونه است؟

۱) پیشینه تحقیق

غلامی‌مهرا (۱۴۰۲) پایان‌نامه‌ای با عنوان تحلیل محتوای کتاب فارسی پایه اول بر اساس ساحت‌های ششگانه تعلیم و تربیت

انجام داده است. جامعه آماری پژوهش حاضر کتاب فارسی پایه اول در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ است. در این پژوهش‌از روش نمونه‌گیری استفاده نشده است. به عبارت دیگر، به علت محدودیت جامعه‌ی آماری، سرشماری انجام خواهد گرفت. در این تحقیق، نمونه منطبق بر جامعه‌ی آماری، تمامی جملات، مفاهیم، مضامین اعم از اشکال، تصاویر، جداول، نمودارها و سؤال‌های کتبی موجود در کتاب فارسی پایه اول بود. جهت تدوین مؤلفه‌ها و شاخص‌های شش‌گانه تعلیم و تربیت، پس از مطالعه‌ی گسترده‌ی متون مرتبط در حوزه‌ی ساحت‌های شش‌گانه تعلیم و تربیت، ابتدا مؤلفه‌ها و شاخص‌های مربوط به مفهوم ساحت‌های شش‌گانه تعلیم و تربیت براساس دیدگاه نظری شناسایی شدند، برای تحلیل محتوا، ابتدا مؤلفه‌های مرتبط با ابعاد شش‌گانه تعلیم و تربیت را از سند تحول بنیادین آموزش و پرورش با توجه به هدف‌های آن در پایه اول استخراج و سپس محتوای کتاب را بر اساس آن ابعاد تجزیه و تحلیل شد. نتایج حاصل نشان داد که در محتوای کتاب فارسی پایه اول ابتدایی در مجموع تعداد ۱۶۱ مورد به ساحت تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی، ۲۶ مورد به ساحت تعلیم و تربیت اجتماعی- سیاسی، ۸۳ مورد به ساحت تعلیم و تربیت زیستی و بدنی، ۱۶۳ مورد به ساحت تعلیم و تربیت زیبایی شناختی - هنری، ۸۱ مورد به ساحت تعلیم و تربیت اقتصادی- حرفه ای و ۲۱ مورد به ساحت تعلیم و تربیت علمی-فناورانه اشاره شده است همچنین ضریب اهمیت و توجه به ساحت ششگانه تعلیم و تربیت کتاب فارسی پایه اول دارای ضریب اهمیت ۰/۳۳/۹ است و در کل می‌توان گفت در محتوای کتاب فارسی پایه اول توجه به ساحت ششگانه تعلیم و تربیت در سطح متوسط ارزیابی می‌شود.

ورکوهی (۱۴۰۲) پایان‌نامه‌ای با عنوان تحلیل محتوای کتاب فارسی پایه دوم دبستان بر اساس ساحت‌های ششگانه تعلیم و تربیت انجام داده است. جامعه آماری شامل کتاب فارسی پایه دوم ابتدایی در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ بود. در این پژوهش‌از روش نمونه‌گیری استفاده نشده است. به عبارت دیگر با توجه به محدودیت جامعه آماری سرشماری انجام شد. در این پژوهش‌نمونه با توجه به جامعه آماری کلیه جملات، مفاهیم، مضامین اعم از اشکال، تصاویر، جداول، نمودارها و سوالات نوشتاری کتاب فارسی دوم دبستان بود. به طور کلی تعداد صفحات این کتاب درسی مورد تحلیل محتوا قرار گرفت. در این پژوهش‌برای تحلیل محتوا ابتدا مؤلفه‌های مربوط به ابعاد شش گانه تعلیم و تربیت را با توجه به اهداف آن در پایه دوم ابتدایی از سند تحول بنیادین تعلیم و تربیت استخراج شد و سپس به تحلیل محتوای کتاب پرداخته شد. براین مبنا میزان و چگونگی

فرهادی و گرامی‌طیبی (۱۴۰۰)، به بررسی میزان توجه به ساحت‌های شش‌گانه تربیت در سند تحول در کتاب‌های فارسی متوسطه اول (۱۳۹۹-۱۴۰۰) و ارزیابی انطباق محتوای این کتاب‌ها با ساحت‌های یادشده پرداختند. در این پژوهش که با استفاده از روش تحلیل محتوای کمی و با واحد تحلیل جمله انجام شده است. طبق نتایج به دست آمده، از مجموع ۶۸۸ فراوانی، ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی با ۲۶۲ واحد و ساحت تربیت زیستی و بدنی با نوزده واحد، به ترتیب دارای بیشترین و کمترین فراوانی هستند؛ همچنین بالاترین ضریب اهمیت (۰/۱۷۱۷۶) و بار اطلاعاتی (۰/۹۹۷۰۴) به ساحت اعتقادی، عبادی، اخلاقی و پایین‌ترین میزان به ساحت تعلیم و تربیت اجتماعی و سیاسی با ضریب اهمیت ۰/۱۵۶۴۸ و بار اطلاعاتی ۰/۹۰۸۳۳ اختصاص دارد. توجه به ساحت اعتقادی و اخلاقی در کتاب‌های مورد مطالعه به عنوان اولویت اول، با هدف‌های کلی سند تحول بنیادین مناسبت و مطابقت دارد؛ اما بازنگری در محتوای این آثار از منظر ساحت تربیت زیستی و بدنی، با توجه به نیازهای جسمانی و وضعیت سنی فراگیران در دوره متوسطه اول، ضروری به نظر می‌رسد.

زارعی و همکاران (۱۴۰۰)، به بررسی محتوای کتاب‌های آموزش زبان فارسی دوره ابتدایی از نظر میزان توجه به ساحت‌های تربیتی در دو بازه قبل و بعد از سند تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش پرداختند. در این پژوهش توصیفی و تحلیلی، کتاب‌های فارسی اول تا پنجم در دوره بلافاصله قبل از اجرای سند تحول و کتاب‌های فارسی اول تا ششم بلافاصله پس از اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در سال ۱۳۹۰ بود. یافته‌ها نشان می‌دهد که در دوره قبل از اجرای سند، بیشترین ضریب اهمیت مربوط به بعد اعتقادی-اخلاقی-عبادی و بعد اقتصادی-حرفه‌ای است (۰/۱۸) و کمترین ضریب اهمیت مربوط به بعد زیستی-بدنی (۰/۱۴). پس از اجرای این سند نیز، بیشترین ضریب اهمیت در همین ابعاد بود. شاخص‌های کتب منطبق با این سند تغییر نکرده و میزان توجه به مولفه‌های تربیتی مورد نظر در سند تحول، در کتب فارسی پایه‌های متفاوت دوره ابتدایی به طور نامتوازن توزیع شده است.

سهرابی ترکدره و همکاران (۱۴۰۰)، به بررسی محتوای کتاب درسی فارسی پایه پنجم دوره ابتدایی از نظر میزان پرداختن به بازده‌های یادگیری گانیه، و طبق روش گانینگ پرداختند. میزان سطح دشواری کتاب و بررسی درجه سختی آن، در این پژوهش به آن پرداخته می‌شود. جامعه آماری این پژوهش پایه پنجم ابتدایی است و نتیجه به دست آمده مبنی بر این است

توجه محتوای کتاب فارسی پایه دوم بر اساس ساحت‌های ششگانه تعلیم و تربیت استخراج و گزارش شده است. نتایج حاصل نشان داد که بیشترین میزان توجه به ساحت اعتقادی، عبادی و اخلاقی (۳/۳ درصد) و کم‌ترین میزان توجه به ساحت علمی و فناورانه به میزان (۳/۶ درصد) بوده است و ضریب اهمیت و توجه به ساحت ششگانه تعلیم و تربیت کتاب فارسی پایه دوم دارای ضریب اهمیت ۰/۳۳/۴ است و در کل می‌توان گفت در محتوای کتاب فارسی پایه دوم توجه به ساحت ششگانه تعلیم و تربیت در سطح متوسط ارزیابی می‌شود.

پاشایی (۱۴۰۱)، به بررسی تحلیل محتوای کتاب‌های فارسی دوره ابتدایی بر اساس ساحت‌های تربیت سیاسی و اجتماعی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش پرداخت. این پژوهش با روش تحلیل محتوا به دنبال بررسی جایگاه این ساحت در کتاب‌های فارسی دوره ابتدایی است تا میزان توجه به مولفه‌های تربیت سیاسی و اجتماعی را نشان دهد، جامعه آماری، کتاب‌های فارسی مقطع ابتدایی پایه اول تا ششم است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که علی‌رغم تأکید شورای برنامه‌ریزی تألیف کتب فارسی، مولفان کتاب‌های فارسی به این ساحت در حد جایگاه خود توجه نکرده‌اند و برخی کتب مانند پایه اول و دوم دوره ابتدایی به این ساحت‌ها کمتر و در سال‌های پایانی این دوره، بیشتر پرداخته شده است. بیشترین میزان توجه در شش سال مربوط به «آشنایی با قهرمانان تاریخی ملی و مذهبی و احترام به نماد ملی» مربوط به ساحت تربیت سیاسی با ۳۷ مورد و کمترین توجه مربوط به دو مولفه «حفظ اسرار دیگران» و «توانایی‌های زبان ملی، محلی و جهانی» از ساحت تربیت اجتماعی با سه مورد بوده است.

غلامی و حیدری (۱۴۰۱)، به تحلیل محتوای کتاب زیست‌شناسی پایه دهم دوره متوسطه بر اساس ساحت‌های شش‌گانه سند تحول بنیادین آموزش و پرورش پرداختند. پژوهش حاضر از جمله پژوهش‌های کاربردی است و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها پژوهش کیفی از نوع روش تحلیل محتوای جهت‌دار است. جامعه مورد مطالعه پژوهش‌متمن و تصاویر کتاب درسی زیست‌شناسی پایه دهم، چاپ نخست (۱۳۹۹) وزارت آموزش و پرورش، است. مهم‌ترین یافته‌های پژوهش به شرح زیرند: میزان ۵/۱ درصد از محتوای کتاب زیست‌شناسی پایه دهم در زمینه ساحت اعتقادی و اخلاقی، ۵/۴ درصد در زمینه ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی، ۷/۱۹ درصد در زمینه ساحت تربیت زیستی بدنی؛ ۸/۶ درصد در زمینه ساحت زیباشناسی و هنری؛ ۸/۹ درصد در زمینه ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای و ۲۵ درصد در زمینه ساحت تربیت علمی و فناوری است.

که سطح دشواری این درس برای کلاس پنجم ابتدایی مناسب نیست بلکه برای پایه‌های بالاتر مناسب می‌باشد.

تبادار (۱۴۰۰) به تعیین میزان توجه به ساحت‌های ششگانه تعلیم و تربیت در کتاب هدیه‌های آسمانی پایه ششم ابتدایی چاپ ۱۴۰۰ پرداختند. پژوهش حاضر توصیفی و از نوع تحلیل محتوا می‌باشد. براین اساس متن کتاب با توجه به مولفه‌های مرتبط با ساحت‌های ششگانه تعلیم و تربیت مقوله‌بندی گردید، سپس محتوای هر درس با توجه به مقولات مشخص شده بررسی و تحلیل شد. در این تحلیل نمونه و جامعه آماری یکسان بوده و جهت تحلیل محتوا، تمامی متن کتاب درسی بررسی و تحلیل شد. بر اساس یافته‌های پژوهش، از متن کتاب درسی ۷۰۲ مقوله به‌دست آمد. نتایج نشان داد، میزان توجه به ساحت‌های ششگانه تعلیم و تربیت در متن کتاب هدیه‌های آسمانی پایه ششم ابتدایی، نامتوازن است.

قنبری شهواری و همکاران (۱۳۹۸)، به تحلیل محتوای برنامه تحلیل محتوای برنامه درسی علوم تجربی پایه ششم دبستان از حیث میزان توجه به ساحت‌های ششگانه تعلیم و تربیت با روش تحلیل محتوا پرداختند. جامعه و نمونه آماری این پژوهش برنامه درسی علوم تجربی پایه ششم مقطع ابتدایی و ابزار پژوهش‌سیاهه تحلیل محتوا بوده است که بر اساس مبانی نظری تنظیم گردید و روایی آن توسط اساتید علوم تربیتی تأیید شد. به منظور برآورد پایایی از روش تحلیل محتوا استفاده شد و به منظور برآورد پایایی از روش تحلیل همزمان استفاده شد که ضریب مناسبی حاصل شد. واحد تحلیل شامل جملات و تصاویر بود به منظور تحلیل داده‌ها از شاخص فراوانی و درصد استفاده شد و نتایج نشان داد که ساحت علمی و فناورانه در کتاب راهنمای معلم به میزان ۶۰ درصد و در کتاب درسی به میزان ۴۹ درصد و در اهداف مصوب به میزان ۶۲ درصد بیشترین میزان توجه که به نسبت ساحت اعتقادی، عبادی و اخلاقی در اهداف مصوب به ۸۴ درصد کمتر دیده می‌شود. در ساحت‌های دیگر همچون اجتماعی سیاسی، اقتصادی و حرفه ای زیباشناختی، چه در اهداف مصوب، کتاب راهنمای معلم و کتاب درسی توجه کمتری دیده می‌شود.

مهدی زاده و زارع (۱۳۹۸)، به تحلیل محتوای کتاب ریاضی ششم در سال تحصیلی (۹۸-۱۳۹۷)، بر اساس تکنیک ویلیام رومی و همچنین بررسی محتوای کتاب بر اساس ساحت‌های ششگانه تعلیم و تربیت پرداختند؛ که به این طریق محتوای پویا از محتوای غیر پویا تفکیک شده است. روش مورد استفاده در این پژوهش، تحلیل محتوای جامع آماری پژوهش، کتاب ریاضی ششم در سال تحصیلی (۹۸-۱۳۹۷) بوده است و نمونه آماری، فصل پنجم کتاب ریاضی، با عنوان (اندازه

گیری) می‌باشد. واحد تحلیل، شامل متن، تصاویر و تمرین‌های کتاب در فصل مذکور می‌باشد. مطابق با یافته‌های بدست آمده از این پژوهش، ضریب درگیری متن کتاب ریاضی در فصل اندازه گیری برابر با (۱/۰۵) و در واحد تصاویر برابر با (۱/۰۹) و در تمرین‌های کتاب برابر (۰/۴) می‌باشد، که حاکی از آن است؛ متن کتاب ریاضی، پرسش‌ها و تصاویر، در این محدوده به شیوه ی فعالی نوشته شده و دانش آموزان را درگیر در یادگیری می‌کند. همچنین ریب درگیری با ساحت‌های ششگانه تربیتی برابر با (۱/۲) بوده که با توجه به محدوده ی ذکر شده از طرف ویلیام رومی و ساحت‌های ششگانه تربیتی، کتاب ریاضی ششم، کتاب فعالی می‌باشد.

جعفری و حسن زاده (۱۳۹۸)، به بررسی میزان توجه به ساحت‌های ششگانه تربیت سند تحول بنیادین در کتاب فارسی پایه دهم جمهوری اسلامی ایران پرداختند. روش پژوهش در این پژوهشبه صورت کتابخانه ای تحلیل محتوا و بررسی کمی و کیفی بوده است. جامعه تحلیلی این پژوهش متن کتاب فارسی پایه دهم است که از نمونه گیری از آن خودداری شده و کل جامعه ی آماریم ورد بررسی قرار گرفته است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که در کتاب ادبیات فارسی پایه ی دهم ۷۵۸ بار به ساحت‌ها توجه شده است که از این تعداد ۲۸۴ مرتبه به ساحت اعتقادی، اخلاقی و دینی، ۴ مرتبه به ساحت زیستی- بدنی و تعداد ۴۴ مرتبه به ساحت زیبایی شناختی و هنری، ۲ مرتبه به ساحت علمی و فناوری و تعداد ۴ مرتبه به ساحت اقتصادی و حرفه ای و همچنین تعداد ۴۲۱ مرتبه به ساحت سیاسی، اجتماعی اختصاص داده شده است. بنا بر این بیشترین توجه به میزان ۹۸ / ۳۹٪ به ساحت سیاسی اجتماعی و کمترین توجه به میزان ۹ / ٪ به ساحت علمی و فناوری شده است.

وفایی و همکاران (۱۳۹۶)، به بررسی میزان توجه به ساحت‌های ششگانه تربیتی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در کتاب‌های درسی علوم اجتماعی دوره ابتدایی جمهوری اسلامی ایران پرداختند. جامعه تحلیلی شامل کتاب‌های درسی علوم اجتماعی دوره ابتدایی در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (۱۳۹۰) بود که با توجه به ماهیت موضوع و محدودیت جامعه پژوهش نمونه گیری انجام نشد و کل جامعه تحلیلی مورد مطالعه قرار گرفت. نتایج نشان دادند: در کتاب‌های مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی ۵۲۸ مرتبه به ساحت‌های ششگانه تربیتی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش توجه شده، که به تفکیک در پایه‌های سوم، چهارم، پنجم و ششم به ترتیب ۱۳۸، ۸۷، ۱۳۶ و ۱۶۷ مرتبه می‌باشد. از میان ابعاد مورد بررسی، بعد علمی و فناوری با میزان بار اطلاعاتی ۰/۹۸ و ضریب اهمیت ۰/۱۷۸ بیشترین توجه را به

در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ را شامل شد و کل جامعه آماری به شکل سرشماری واحدها (مشمول بر جمله‌ها و شبه جمله‌ها) به عنوان نمونه تحلیل گردید. روش گردآوری داده‌های پژوهش کتابخانه‌ای بود. بدین صورت که ابتدا مؤلفه‌ها و مقولات مربوط به هر ساحت تربیتی تعیین شد. سپس از طریق فیش‌برداری و تهیه فهرست بررسی اطلاعات لازم انجام گرفت و داده‌ها جمع-آوری شدند. همچنین ابزار جمع‌آوری اطلاعات در دو مرحله تدوین شد: نخست، تعیین مؤلفه‌های مفهومی ساحت‌های ششگانه؛ دوم، تدوین سیاهه بررسی محتوا. همچنین در جهت تحلیل داده‌های حاصل از پژوهش حاضر از روش تحلیل محتوا استفاده شد و سپس با استفاده از شاخص‌های توصیفی آنتروپی شانون (داده‌های جدول فراوانی، محاسبه بار اطلاعاتی مقوله‌ها و به دست آوردن ضریب اهمیت آنها) تجزیه و تحلیل شد.

۴) یافته‌های پژوهش

پژوهش حاضر با هدف تحلیل محتوای کتاب درس فارسی پنجم ابتدایی بر اساس ساحت‌های ششگانه تعلیم و تربیت انجام شده است. در این بخش به تحلیل محتوا بر اساس سوال‌های مطرح شده پرداخته شده است.

میزان توجه به ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی در محتوای کتاب فارسی دوره پنجم ابتدایی چگونه است؟

خود اختصاص داده است، این در حالی است که بعد اقتصادی و حرفه‌ای با میزان بار اطلاعاتی ۰.۷۳۳ و ضریب اهمیت ۰.۱۳۳ کمترین میزان توجه را به خود اختصاص داده است.

۲) سوال‌های تحقیق

- میزان توجه به ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی در محتوای کتاب فارسی دوره پنجم ابتدایی چگونه است؟
- میزان توجه به ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی در محتوای کتاب فارسی دوره پنجم ابتدایی چگونه است؟
- میزان توجه به ساحت تربیت زیستی و بدنی در محتوای کتاب فارسی دوره پنجم ابتدایی چگونه است؟
- میزان توجه به ساحت تربیت زیبایی‌شناختی و هنری در محتوای کتاب فارسی دوره پنجم ابتدایی چگونه است؟
- میزان توجه به ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای در محتوای کتاب فارسی دوره پنجم ابتدایی چگونه است؟
- میزان توجه به ساحت تربیت علمی و فناوری در محتوای کتاب فارسی دوره پنجم ابتدایی چگونه است؟

۳) روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی از نوع تحلیل محتوا بود که در این پژوهش از روش تحلیل محتوای مبتنی بر سرشماری استفاده شده است. جامعه تحلیلی - پژوهشی و نمونه حاضر، کتاب درسی فارسی دوره پنجم ابتدایی

جدول ۱: میزان و چگونگی توجه به ساحت تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم

عنوان	شماره صفحه	مصدق - مصادیق	فراوانی
فصل اول: آفرینش	۹		
درس اول: تماشاخانه	۱۰	منظره ای کوه و رودخانه و دشت سرسبز همگام با متن در زمینه آفرینش تصاویری از منظره پروانه گل و کوه و اشاره به سرمنشاء آنها بیان زیبایی‌های جهان هستی و منشاء خدایی آن درخواست تفکر و تأمل در این آفرینش همسانی عالم به عنوان تماشاخانه ای از شگفتی‌های آفرینش خدا تصویر گل و پنجره که نور از عبور کرده است و جلوه از مخلوقات خدا و عبادت می‌باشد تصویرخوانی: تصویر گوزن کنار برکه و منظره آسمان بخوان و حفظ کن: پروانه، پرستوها و تصاویر گل و درخت خنده گل، رقص باد: ارائه محتوای توحیدی در قالب موسیقی مندی و شادابی	۹
درس دوم: فضل خدا	۱۸	تصویر پرنده بر روی شاخه درخت بیان نعمت‌های غیرقابل شمارش راز گل سرخ: تشبیه گل سرخ مغرور به آفریده‌ها و زیبایی خداوند	۳
حکایت: درخت گردکان	۲۴	تصویر مردی متفکر تکیه داده به درخت گردو: در خلقت و حکمت خداوند تأمل کرده پی بردن به راز خداوند به آفرینش گردو و خربزه و حکمت آفریده‌ها	۲
فصل دوم: دانایی و هوشیاری	۲۵		

عنوان	شماره صفحه	مصدق - مصدق	فراوانی
درس سوم: رازی و ساخت بیمارستان	۲۶	خرد رهنمای و خرد دلگشای: تقویت روحیه شکرگزاری و نیایش	۱
درس چهارم: بازرگان و پسران	۳۴	تصویر خانواده ی مومن تصویر مادر محجبه بیان مهارت گوش دادن به والدین و بهره گیری از آن	۳
درس پنجم: چنار . کدوئین	۳۹	-	-
حکایت: زیرکی	۴۶	-	-
فصل سوم: ایران من	۴۷		
درس ششم: سرود ملی	۴۸	تصویر پرچم ایران تصویر ورزشکار ایستاده با دستی بر سینه که در حال خواندن سرود ملی است بیان «اهداف»، «آرمان‌ها»، «اعتقادات» بخوان و حفظ کن: تصاویر آثار مشهور ایران	۴
درس هشتم: دفاع از میهن	۵۷	تصویر سوار نظامی ایرانی و جنگ اشاره به داستان آریوبرزن و قهرمانی و میهن پرستی آن ارتباط آن با تاریخ معاصر و هشت سال دفاع مقدس بخوان و بیندیش: تصویر مردی سوار در کنار نقشه بوشهر بیان رشادت‌ها و دلیری‌های رئیس علی	۵
حکایت: وطن دوستی	۶۸	تصویر مردی در کنار لانه مرغ و تشبیه آن به وطن پرستی	۱
فصل چهارم: نام‌آوران	۶۹		
درس نهم: نام‌آوران دیروز، امروز، فردا	۷۰	تصویر پسری در کنار کتاب‌های زیاد در حال مطالعه معرفی شهدای هسته ای از قبیل احمدی روشن، تهرانی مقدم، داریوش رضایی نژاد و شهریاری استفاده از اسم مصطفی بخوان و حفظ کن: تصاویر گل و آرم الله اکبر تصاویر پرنده‌هایی که در افق الله پرواز می‌کنند و نشان دهنده شهیدان انقلاب هستند	۵
درس دهم: نام نیکو	۷۸	عکس نیم تنه مرد و نقاشی عصر عاشورا استفاده و توسل به امام رضا با واژه «یا ضامن آهو» اشاره به عصر عاشورا و اسب امام حسین (ع)	۳
درس یازدهم: نقش خردمندان	۸۳	اشاره به خردمندی از قبیل خواجه نصیر الدین توسی و خواجه نظام الملک تصویر مردی پشت میز ساده	۲
بخوان و بیندیش: فردوسی، فرزندان ایران	۸۹	اشاره به نام آور بزرگ کشور، ابوالقاسم فردوسی	۱
فصل پنجم: راه زندگی	۹۷		
درس سیزدهم: روزی که باران می‌بارید	۹۸	تابلوی خوشنویسی «یا صاحب‌الزمان عجل‌الله تعالی فرجه‌الشریف» بخوان و حفظ کن: بیان شعر درباره امام زمان	۲
درس چهاردهم: شجاعت	۱۰۶	مرد آتش نشان در حال نجات بچه بیان شجاعت‌های اخلاقی	۲
بخوان و بیندیش: زیر آسمان بزرگ	۱۱۱	تصویر مادر محجبه تصویر دختر محجبه	۲
فصل ششم: علم و عمل	۱۲۱		
درس شانزدهم: وقتی بوعلی، کودک بود	۱۲۲	تصویر مادر محجبه شکرانه رحمت الهی و نذر گوسفند	۵

عنوان	شماره صفحه	مصدق - مصادیق	فراوانی
		استفاده از اسم حسین استفاده از اسم عبدالله تصویر خوانی: تصاویر زنانی با پوشش‌های کامل	
درس هفدهم: کار و تلاش	۱۳۰	اشاره به ملک سلیمان بخوان و بیندیش: تصاویر دختر محجبه	۲
نیایش	۱۴۰	تصاویر دستان دعا	۱
جمع کل			۵۸

در جدول ۱، میزان و چگونگی توجه به ساحت تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم پرداخته شده است. همانطور که نتایج نشان دادند در این کتاب ۵۸ مورد به بیان ساحت تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و

در جدول ۱، میزان و چگونگی توجه به ساحت تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم پرداخته شده است. همانطور که نتایج نشان دادند در این کتاب ۵۸ مورد به بیان ساحت تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و

اخلاقی پرداخته شده است که بیشترین آن در فصل اول و در درس دوم بیان شده است.
۲. میزان توجه به ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی در محتوای کتاب فارسی دوره پنجم ابتدایی چگونه است؟

جدول ۲: میزان و چگونگی توجه به ساحت تعلیم و تربیت اجتماعی و سیاسی در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم

عنوان	صفحه	مصدق - مصادیق	فراوانی
فصل اول: آفرینش	۹	-	-
درس اول: تماشاخانه	۱۰	-	-
درس دوم: فضل خدا	۱۸	-	-
حکایت: درخت گردکان	۲۴	-	-
فصل دوم: دانایی و هوشیاری	۲۵	-	-
درس سوم: رازی و ساخت بیمارستان	۲۶	نمای یک شهر و حضور چند تن کنار هم متناسب با فرهنگ ایرانی خرد رهنمای و خرد دلگشای: تصویر دسته ای گل و کتاب متناسب با فرهنگ مطالعه و دوست داری دانش	۲
درس چهارم: بازرگان و پسران	۳۴	تصویر فردی ایستاده و خانواده او: متناسب با فرهنگ ایرانی و جایگاه بزرگترها در نصیحت کردن	۱
درس پنجم: چنار . کدوئین	۳۹	-	-
حکایت: زیرکی	۴۶	-	-
فصل سوم: ایران من	۴۷	-	-
درس ششم: سرود ملی	۴۸	تصویر پرچم و ورزشکار: تقویت روحیه میهن پرستی بخوان و حفظ کن: تصویری از آثار مشهور ایران	۲
درس هفتم: درس آزاد	۵۵	-	-
درس هشتم: دفاع از میهن	۵۷	بخوان و بیندیش: تصویر مردی سوار در کنار نقشه بوشهر: متناسب با فرهنگ شجاعت و دلاوری	۱
حکایت: وطن دوستی	۶۸	-	-
فصل چهارم: نام‌آوران	۶۹	-	-
درس نهم: نام‌آوران دیروز، امروز، فردا	۷۰	پسری در کنار کتاب‌های زیاد: متناسب با مسائل فرهنگی و اجتماعی	۱
درس دهم: نام نیکو	۷۸	نقاشی عصر عاشورا: تربیت دینی فرهنگی	۱
درس یازدهم: نقش خردمندان	۸۳	-	-
درس دوازدهم: درس آزاد	۸۹	-	-

عنوان	صفحه	مصدق - مصادیق	فراوانی
حکایت: بوعلی و بانک گاو	۹۶	-	-
فصل پنجم: راه زندگی	۹۷	-	-
درس سیزدهم: روزی که باران می‌بارید	۹۸	-	-
درس چهاردهم: شجاعت	۱۰۶	مرد آتش نشان در حال نجات یک بچه متناسب با روحیه ایثارگری و امدادرسانی	۱
درس پانزدهم: کاجستان	۱۱۱	-	-
حکایت: حکمت	۱۲۰	-	-
فصل ششم: علم و عمل	۱۲۱	-	-
درس شانزدهم: وقتی بوعلی، کودک بود	۱۲۲	تصویر زنی در حال نخ ریزی متناسب با مشارکت زنان در جامعه	۱
درس هفدهم: کار و تلاش	۱۳۰	تصویر دو فرد با کتاب متناسب با فرهنگ مطالعه	۱
حکایت: جوان و راهزن	۱۳۸	-	-
نیایش	۱۴۰	-	-
جمع کل			۱۱

۳. میزان توجه به ساحت تربیت زیستی و بدنی در محتوای کتاب فارسی دوره پنجم ابتدایی چگونه است؟

بررسی میزان و چگونگی توجه به ساحت تعلیم و تربیت اجتماعی و سیاسی در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم در جدول ۲ آورده شده است. همانطور که نتایج نشان دادند ۱۱ مورد از ساحت تعلیم و تربیت اجتماعی سیاسی در کتاب فارسی پایه پنجم گنجانده شده است.

جدول ۳: میزان و چگونگی توجه به ساحت تعلیم و تربیت زیستی و بدنی در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم

عنوان	شماره صفحه	مصدق - مصادیق	فراوانی
فصل اول: آفرینش	۹		
درس اول: تماشاخانه	۱۰	عکس کوه+ عکس دریا+ عکس درخت و سرسبزی+ عکس گل+ عکس سنگ + عکس پروانه + عکس پروانه کنار گوزن	۷
درس دوم: فضل خدا	۱۸	تصویر پرند بر شاخه گل+ عکس گل سرخ+ پروانه	۳
حکایت: درخت گردکان	۲۴	عکس درخت گردو + خربزه	۲
فصل دوم: دانایی و هوشیاری	۲۵		
درس سوم: رازی و ساخت بیمارستان	۲۶	عکس دسته جمعی مردمان در شهر+ شکوفه‌ها	۲
درس چهارم: بازرگان و پسران	۳۴	عکس خانواده دسته جمعی+ کرم شب تاب+ میمون+ مرغ	۴
درس پنجم: چنار . کدوئین	۳۹	عکس درخت چنار+ کدوبن+ دریا+ خورشید+ جنگل	۵
حکایت: زیرکی	۴۶	شکوفه‌ها	۱
فصل سوم: ایران من	۴۷		
درس ششم: سرود ملی	۴۸	عکس قهرمانی+ مسابقات ورزشی + مشاهیر	۳
درس هفتم: درس آزاد	۵۵	-	-
درس هشتم: دفاع از میهن	۵۷	پایداری+ عکس جنگ+ دلاوری+ سوارکار+ شجاعت	۵
حکایت: وطن دوستی	۶۸	عکس درخت+ لانه مرغ+ مرغ	۳
فصل چهارم: نام‌آوران	۶۹		
درس نهم: نام‌آوران دیروز، امروز، فردا	۷۰	بازی + نظم در چیدمان کتاب+کوه سرسبز+ شکوفه‌ها+ آسمان+ پرند	۶

عنوان	شماره صفحه	مصدق - مصادیق	فراوانی
درس دهم: نام نیکو	۷۸	عکس اسب	۱
درس یازدهم: نقش خردمندان	۸۳	عکس زندگی ساده خردمندان + گل‌ها	۲
درس دوازدهم: درس آزاد	۸۹	سیمرغ + نمای شهر روستایی + درخت‌ها + کوه	۴
حکایت: بوعلی و بانک گاو	۹۶	زندگی روستایی	۱
فصل پنجم: راه زندگی	۹۷		
درس سیزدهم: روزی که باران می‌بارید	۹۸	پسری بر نردبان + مغازه قاب سازی ساده + منظره طبیعت رودخانه سرسبز + منظره طبیعت خشک + درخت + پرستو + آسمان	۷
درس چهاردهم: شجاعت	۱۰۶	عکس آتش + شجاعت آتش نشان	۲
درس پانزدهم: کاجستان	۱۱۱	درخت کاج + تیربرق + خانواده شاد + حوض آب + درخت + نوازنده + پرنده	۷
حکایت: حکمت	۱۲۰	دریا + کشتی	۲
فصل ششم: علم و عمل	۱۲۱		
درس شانزدهم: وقتی بوعلی، کودک بود	۱۲۲	خانواده + پنجره + کتاب + قلاب بافی + چادر نشینان + سنگ + گل	۷
درس هفدهم: کار و تلاش	۱۳۰	قلعه + مورچه + اندرزه‌های پدر به دختر	۳
حکایت: جوان و راهزن	۱۳۸	اسب + کویر	۲
نیایش	۱۴۰	گل + روح الهی	۲
کل			۷۹

۴. میزان توجه به ساحت تربیت زیبایی شناختی و هنری در محتوای کتاب فارسی دوره پنجم ابتدایی چگونه است؟

بررسی میزان و چگونگی توجه به ساحت تعلیم و تربیت زیستی و بدنی در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم در جدول ۳ آورده شده است. همانطور که جدول نشان داده است میزان توجه این کتاب به ساحت تعلیم و تربیت زیستی و بدنی ۷۹ مورد بوده است.

جدول ۴: میزان و چگونگی توجه به ساحت تعلیم و تربیت زیبایی شناختی و هنری در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم

عنوان	صفحه	مصدق - مصادیق	فراوانی
فصل اول: آفرینش	۹		
درس اول: تماشاخانه	۱۰	عکس رودخانه زیبا در ترکیب همزمان کوه، درخت، رودخانه و قایق + عکس زیبای طبیعت کوه و علفزار همراه با گل‌های رنگارنگ + عکس کوه‌های برافراشته + پروانه نشسته بر گل‌ها با نمای کوه‌ها + تصویر زیبای رودخانه که در گوشه آن گوزن می‌باشد + تصویر زیبای بهار با نمای پرنده‌ها در آسمان	۵
درس دوم: فضل خدا	۱۸	عکس پرنده بر شاخه‌ای از گل‌های زیبا + گل سرخ	۲
حکایت: درخت گردکان	۲۴	نمای زیبای تامل مرد تکیه داده به درخت گردو و تماشای آفریده‌های خدا	۱
فصل دوم: دانایی و هوشیاری	۲۵		
درس سوم: رازی و ساخت بیمارستان	۲۶	عکس شهر و گردهم آبی مردمان + تکه‌های گوشت	۲
درس چهارم: بازرگان و پسران	۳۴	تصویر بازرگان به همراه پسران خود به زیبایی + نمای یک خانواده اصیل ایرانی + سادگی خانه	۳
درس پنجم: چنار . کدوئین	۳۹	تصویر زیبای چنار که کدوبن به دور آن پیچیده شده + بخوان و ببیندیش: نمای یک زندگی خارجی (چین) + تصویر یک مرد چینی + کوزه‌ها به همراه شکوفه‌ها که نماد کشور چین می‌باشند	۴
حکایت: زیرکی	۴۶	تصویر یک مرد ژولیده که زیرکی در چهره او نمایان است	۱

فرآوانی	مصدق - مصادیق	صفحه	عنوان
		۴۷	فصل سوم: ایران من
۳	تصویر ورزشکار با مدال خود که دست خود بر سینه قرار داده و سرود ملی را می‌خواند همراه با پرچم ایران و کلمه الله که به زیبایی آن افزوده + تصاویر مشاهیر ایران + تصاویر مقبره مشاهیر به نام ایران	۴۸	درس ششم: سرود ملی
-	-	۵۵	درس هفتم: درس آزاد
۵	تصویری از آریوبرزن که فرماندهان ایرانی را به زیبایی به تصویر کشیده + تصاویر از سربازان در حال دفاع از میهن + تصاویری از جنگ + تصاویر دشمنان که توسط این فرمانده و سربازان در حال مهار شدن هستند + تصویر رییس علی در کنار نقشه شهر بوشهر	۵۷	درس هشتم: دفاع از میهن
۲	تصویر مرغی که از لانه خود دفاع کرده + تصویر پدری که به پسر خود دفاع از وطن را همانند دفاع مرغ از لانه تشبیه کرده	۶۸	حکایت: وطن دوستی
۱		۶۹	فصل چهارم: نام‌آوران
۲	تصویر پسری که در حال مطالعه کتاب می‌باشد و از مشاهیر به نام ایرانی درس زندگی می‌آموزد	۷۰	درس نهم: نام‌آوران دیروز، امروز، فردا
۲	تصویر زیبایی از استاد محمود فرشچیان + تصویر واقعه کربلا که به زیبایی آورده شده است	۷۸	درس دهم: نام نیکو
۱	تصویر زندگی ساده خواجه نظام الملک	۸۳	درس یازدهم: نقش خردمندان
۲	تصویری از زال که توسط سیمرغ گرفته شده است + تصویر سام که فرزند خود زال را پس از دوری سالیان دیده است	۸۹	درس دوازدهم: درس آزاد
۱	تصویری از بوعلی که در کنار مردی که کلاه خود گاو بر سر دارد و ادعا می‌کند گاو است، نمای زیبایی از حکایت را نشان داده است.	۹۶	حکایت: بوعلی و بانک گاو
		۹۷	فصل پنجم: راه زندگی
۳	تصویری که یک دکان قاب فروشی ساده را به زیبایی نشان داده است + قابی از طبیعت سرسبز و زیبا + قابی از طبیعت خشک و بی آب و علف + تصویری از پرستوها بر فراز درختان	۹۸	درس سیزدهم: روزی که باران می‌بارید
۱	تصویری زیبا از شجاعت آتش نشان که پسری را از دل آتش نجات داده است	۱۰۶	درس چهاردهم: شجاعت
۳	قاب‌های زیبا از درختان کاج به همراه تیربرق + تصویری از کاجی که در اثر ورزش باد بر تیر برق افتاده است. بخدان و بیندیش: تصویری از خانواده شاد	۱۱۱	درس پانزدهم: کاجستان
۱	نمایی از غلامی ترسیده در کشتی که به دریا افکنده شد	۱۲۰	حکایت: حکمت
		۱۲۱	فصل ششم: علم و عمل
۱	نمایی از زندگی چادرنشینی به همراه زنانی که در حال ریسندگی هستند	۱۲۲	درس شانزدهم: وقتی بوعلی، کودک بود
-	-	۱۳۰	درس هفدهم: کار و تلاش
-	-	۱۳۸	حکایت: جوان و راهزن
-	-	۱۴۰	نیایش
۴۵			کل

۵. میزان توجه به ساحت تربیت اقتصادی و حرفه ای در محتوای کتاب فارسی دوره پنجم ابتدایی چگونه است؟

در جدول ۴، میزان و چگونگی توجه به ساحت تعلیم و تربیت زیبایی شناختی و هنری در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم مورد بررسی قرار گرفت. نتایج بررسی‌ها نشان داد که ۴۵ مورد در این کتاب به ساحت تعلیم و تربیت زیبایی شناختی و هنری پرداخته است.

جدول ۵: میزان و چگونگی توجه به ساحت تعلیم و تربیت اقتصادی و حرفه ای در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم

عنوان	صفحه	مصدق - مصادیق	فراوانی
فصل اول: آفرینش	۹	-	-
درس اول: تماشاخانه	۱۰	-	-
درس دوم: فضل خدا	۱۸	-	-
حکایت: درخت گردکان	۲۴	-	-
فصل دوم: دانایی و هوشیاری	۲۵	-	-
درس سوم: رازی و ساخت بیمارستان	۲۶	طیب + دانشمند + بازاریان + استادان	۴
درس چهارم: بازرگان و پسران	۳۴	بازرگان	۱
درس پنجم: چنار . کدوئ	۳۹		
حکایت: زیرکی	۴۶		
فصل سوم: ایران من	۴۷		
درس ششم: سرود ملی	۴۸	ورزشکار + هنرمند + شاعر + نقاش + دانشمند	۵
درس هفتم: درس آزاد	۵۵		
درس هشتم: دفاع از میهن	۵۷	کشاورز + نخلستان	۲
حکایت: وطن دوستی	۶۸	پرورش مرغ + لانه مرغ + مرغ	۳
فصل چهارم: نام آوران	۶۹		
درس نهم: نام آوران دیروز، امروز، فردا	۷۰	کتاب فروشی + کتاب + دانشمندان علمی و فناوری هسته ای + پزشک + دانشجو + شرکت	۶
درس دهم: نام نیکو	۷۸	نقاش + شاعر	۲
درس یازدهم: نقش خردمندان	۸۳	ریاضی دان + نویسنده + ستاره شناس + دانشمندان	۴
درس دوازدهم: درس آزاد	۸۹	-	-
حکایت: بوعلی و بانک گاو	۹۶	قصاب	۱
فصل پنجم: راه زندگی	۹۷		
درس سیزدهم: روزی که باران می بارید	۹۸	مغازه قاب فروشی + خوش نویس	۲
درس چهاردهم: شجاعت	۱۰۶	رانندگی + سردار لشکر + آتش نشان + پزشک	۴
درس پانزدهم: کاجستان	۱۱۱	کشاورز + خواننده	۲
حکایت: حکمت	۱۲۰	-	-
فصل ششم: علم و عمل	۱۲۱		
درس شانزدهم: وقتی بوعلی، کودک بود	۱۲۲	پزشک + دانش آموز + ریسندگی + کارگر	۴
درس هفدهم: کار و تلاش	۱۳۰	معلم + عالمان + تحقیق + پژوهش	۴
حکایت: جوان و راهزن	۱۳۸	-	-
نیایش	۱۴۰	-	-
جمع			۴۴

۶. میزان توجه به ساحت تربیت علمی و فناوری در محتوای کتاب فارسی دوره پنجم ابتدایی چگونه است؟

میزان و چگونگی توجه به ساحت تعلیم و تربیت اقتصادی و حرفه ای در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم در جدول ۵ مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج بررسی ها نشان داد که در کتاب فارسی پایه پنجم ۴۴ مورد به ساحت تعلیم و تربیت اقتصادی و حرفه ای پرداخته شده است.

جدول ۶: میزان و چگونگی توجه به ساحت تعلیم و تربیت علمی و فناوری در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم

عنوان	شماره صفحه	مصادیق - مصادیق	فراوانی
فصل اول: آفرینش	۹		
درس اول: تماشاخانه	۱۰	قایق	۱
درس دوم: فضل خدا	۱۸	-	-
حکایت: درخت گردکان	۲۴	-	-
فصل دوم: دانایی و هوشیاری	۲۵	-	-
درس سوم: رازی و ساخت بیمارستان	۲۶	-	-
درس چهارم: بازرگان و پسران	۳۴	-	-
درس پنجم: چنار . کدوئ	۳۹	-	-
حکایت: زیرکی	۴۶	-	-
فصل سوم: ایران من	۴۷	-	-
درس ششم: سرود ملی	۴۸	مدال طلا- پرچم ایران- مقبره‌های مشاهیر- مجسمه‌های مشاهیر	۴
درس هفتم: درس آزاد	۵۵	-	-
درس هشتم: دفاع از میهن	۵۷	-	-
حکایت: وطن دوستی	۶۸	-	-
فصل چهارم: نام‌آوران	۶۹	-	-
درس نهم: نام‌آوران دیروز، امروز، فردا	۷۰	-	-
درس دهم: نام نیکو	۷۸	-	-
درس یازدهم: نقش خردمندان	۸۳	-	-
درس دوازدهم: درس آزاد	۸۹	-	-
حکایت: بوعلی و بانک گاو	۹۶	-	-
فصل پنجم: راه زندگی	۹۷	-	-
درس سیزدهم: روزی که باران می‌بارید	۹۸	ساعت- قاب‌های نقاشی	۲
درس چهاردهم: شجاعت	۱۰۶	آتش نشان	۱
درس پانزدهم: کاجستان	۱۱۱	تیربرق- دوچرخه- گیتار	۳
حکایت: حکمت	۱۲۰	-	-
فصل ششم: علم و عمل	۱۲۱	-	-
درس شانزدهم: وقتی بوعلی، کودک بود	۱۲۲	-	-
درس هفدهم: کار و تلاش	۱۳۰	-	-
حکایت: جوان و راهزن	۱۳۸	-	-
نیایش	۱۴۰	-	-
جمع کل			۱۱

سوال اصلی: میزان توجه به ساحت‌های شش گانه تعلیم و تربیت در محتوای کتاب فارسی پنجم چگونه است؟

بررسی میزان و چگونگی توجه به ساحت تعلیم و تربیت علمی و فناوری در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم در جدول ۶ آورده شده است. نتایج بررسی نشان داد که ۱۱ مورد در کتاب فارسی پایه پنجم به ساحت تعلیم و تربیت علمی و فناوری پرداخته شده است.

جدول ۷: میزان توجه به ساحت‌های ششگانه تعلیم و تربیت در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم

درصد	فراوانی	ساحت‌های ششگانه تعلیم و تربیت
۳۳/۳۹	۵۸	تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی
۴/۴۴	۱۱	تعلیم و تربیت اجتماعی و سیاسی
۳۱/۸۵	۷۹	تعلیم و تربیت زیستی و بدنی
۱۸/۱۴	۴۵	تعلیم و تربیت زیبایی شناختی و هنری
۱۷/۷۴	۴۴	تعلیم و تربیت اقتصادی و حرفه ای
۴/۴۴	۱۱	تعلیم و تربیت علمی و فناورانه
۱۰۰/۰	۲۴۸	جمع کل

برای اجرای مرحله سوم پژوهش و پردازش داده‌ها از روش آنتروپی شانون استفاده شد و نتایج در جداول ۸ و ۹ ارائه شده است.

داده‌های موجود در جدول ۷ نشان داده است که محتوای کتاب فارسی پایه پنجم بیشترین میزان توجه ساحت زیستی و بدنی بوده است و کمترین آن مربوط به ساحت علمی و فناورانه و اجتماعی و سیاسی می‌باشد.

جدول ۸: فراوانی و داده‌های بهنجار شده حاصل از کتاب فارسی پایه پنجم ابتدایی به ساحت ششگانه تعلیم و تربیت

بهنجار شده	فراوانی	ساحت‌های ششگانه تعلیم و تربیت
۳/۱۶	۵۸	تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی
۰/۶۳	۱۱	تعلیم و تربیت اجتماعی و سیاسی
۴/۶	۷۹	تعلیم و تربیت زیستی و بدنی
۲/۵۴	۴۵	تعلیم و تربیت زیبایی شناختی و هنری
۲/۴۷	۴۴	تعلیم و تربیت اقتصادی و حرفه ای
۰/۶۸	۱۱	تعلیم و تربیت علمی و فناورانه
-	۲۴۸	جمع کل

۵) بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به یافته‌های حاصل از پژوهش مشخص شد که در کتاب فارسی پایه پنجم ابتدایی در مجموع ۲۴۸ مرتبه به ساحت‌های ششگانه تربیتی (اعتقادی، سیاسی و اجتماعی، زیستی و بدنی، علمی و فناورانه، اقتصادی و حرفه‌ای و زیبایی-شناسی و هنری) توجه شده است که در این میان ۵۸ مورد به بیان ساحت تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی پرداخته شده است که بیشترین آن در فصل اول و در درس دوم بیان شده است. ۱۱ مورد از ساحت تعلیم و تربیت اجتماعی سیاسی در کتاب فارسی پایه پنجم گنجانده شده است. همچنین نتایج نشان دادند که میزان توجه این کتاب به ساحت تعلیم و تربیت زیستی و بدنی ۷۹ مورد بوده است. نتایج بررسی‌ها نشان داد که ۴۵ مورد در این کتاب به ساحت تعلیم و تربیت زیبایی شناختی و هنری پرداخته است. این کتاب ۴۴ مورد به ساحت تعلیم و تربیت اقتصادی و حرفه ای پرداخته شده است. نتایج بررسی نشان داد که ۱۱ مورد در کتاب فارسی پایه پنجم به ساحت تعلیم و تربیت علمی و فناوری پرداخته شده است.

اطلاعات جدول ۸ مجموع فراوانی‌های بدست آمده را نشان می‌دهد. همچنین براساس روش آنتروپی -شانون داده‌های بهنجار شده نشان داده شده است. براین مبنامقدار بار اطلاعاتی داده‌ها و ضریب اهمیت به دست آمده در جدول ۹ نشان داده شده است.

جدول ۹: مقدار بار اطلاعاتی داده‌ها و ضریب اهمیت حاصل از کتاب فارسی پایه پنجم ابتدایی به ساحت ششگانه تعلیم و تربیت

مقدار	سطوح
۳/۸۸	مقدار بار اطلاعاتی (E _j)
۰/۲۸	ضریب اهمیت (W _j)

اطلاعات جدول ۹ نشان می‌دهد ضریب اهمیت و توجه به ساحت ششگانه تعلیم و تربیت کتاب فارسی پایه پنجم دارای ضریب اهمیت ۰/۲۸ است و در کل می‌توان گفت در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم توجه به ساحت ششگانه تعلیم و تربیت در سطح ضعیف ارزیابی می‌شود.

بیشترین و کمترین فراوانی هستند؛ این نتیجه با پژوهش حاضر همراستا نمی‌باشد. همچنین جعفری و حسن‌زاده (۱۳۹۸) در بررسی کتاب فارسی پایه دهم نشان دادند از تعداد ۷۵۸ بار توجه به ساحت‌ها تعداد ۲۸۴ مرتبه به ساحت اعتقادی، اخلاقی و دینی، ۴ مرتبه به ساحت زیستی- بدنی و تعداد ۴۴ مرتبه به ساحت زیبایی‌شناختی و هنری، ۲ مرتبه به ساحت علمی و فناوری و تعداد ۴ مرتبه به ساحت اقتصادی و حرفه‌ای و همچنین تعداد ۴۲۱ مرتبه به ساحت سیاسی، اجتماعی اختصاص داده شده است که با نتایج پژوهش حاضر همراستا می‌باشد. در واقع در پژوهش حاضر بر خلاف دیگر پژوهش‌ها از جمله: زارعی و همکاران (۱۴۰۰)؛ فرهادی و گرامی‌طیبی (۱۴۰۰) ساحت تربیت زیستی و بدنی دارای بیشترین فراوانی بوده است؛ در حالی که در پژوهش‌های بیان شده این ساحت کمترین میزان فراوانی را به خود اختصاص داده است.

همچنین از جمله یافته‌های برجسته این پژوهش این است که به ساحت زیستی و بدنی توجه بیشتری شده و ساحت‌های علمی و فناوری و اجتماعی و سیاسی کمتر در نظر گرفته شده است. ساحت تربیت زیستی و بدنی بخشی از جریان تربیت رسمی و عمومی است که ناظر به حفظ و ارتقای سلامت و رعایت بهداشت جسمی و روانی متربیان در قبال خود و دیگران، تقویت قوای جسمی و روانی، مبارزه با عوامل ضعف و بیماری، حفاظت از محیط زیست و احترام به طبیعت است که با مولفه‌هایی همچون پاسخگویی به نیازهای جسمی و روحی، حفظ و ارتقای سلامت، بصیرت نسبت به جامعه و حفاظت از محیط زیست همراه است. همچنین در ساخت اجتماعی و سیاسی مولفه‌هایی از قبیل: حفظ و اصلاح ارزش‌های جامعه، بصیرت نسبت به جامعه، وفاق و همدلی، مسئولیت‌پذیری، مشارکت اجتماعی، عدالت‌خواهی و ظلم‌ستیزی بررسی می‌شود. در ساحت علمی و فناوری نیز مولفه‌هایی همچون: شناخت و دریافت دانش، خلاقیت و نوآوری، برنامه‌ریزی و آگاهی‌بخشی و برقراری ارتباط سازنده با محیط اطراف در نظر گرفته شده است. از محدودیت‌های این پژوهش این است که تنها کتاب فارسی پایه پنجم ابتدایی به عنوان محدوده مطالعاتی مد نظر قرار گرفته است؛ همچنین یافته‌های این پژوهش محدود به کتاب فارسی پایه پنجم ابتدایی در حوزه ساحت‌ها است و قابل تعمیم به کتاب‌های فارسی دوره متوسطه و دیگر مقاطع نیست. بر این اساس پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- نتایج پژوهش حاضر نشان داد که در کتاب فارسی پایه پنجم ابتدایی ساحت اجتماعی و سیاسی کمتر در نظر گرفته شده است؛ لذا به مولفان و سیاست‌گذاران پیشنهاد می‌شود که توجه بیشتری به این ساحت و مولفه‌های آن داشته باشند.

در واقع میزان توجه به ساحت‌های ششگانه تعلیم و تربیت در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم در ساحت تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی ۲۳/۳۹ درصد؛ در ساحت اجتماعی و سیاسی ۴/۴۴ درصد؛ در ساحت زیستی و بدنی ۱۳/۸۵ درصد؛ در ساحت زیبایی‌شناختی و هنری ۱۸/۱۴ درصد؛ در ساحت اقتصادی و حرفه‌ای ۱۷/۷۴ درصد و در ساحت علمی و فناوری ۴/۴۴ درصد بوده است که از بین بیشترین میزان توجه مربوط به ساحت زیستی و بدنی و کمترین میزان مربوط به ساحت علمی و فناوری و اجتماعی و سیاسی بوده است.

همچنین در جهت پردازش داده‌های حاصل از پژوهش از روش آنتروپی شانون استفاده شد. نتایج نشان داد که ضریب اهمیت و توجه به ساحت ششگانه تعلیم و تربیت کتاب فارسی پایه پنجم دارای مقدار بار اطلاعاتی ۳/۸۸ و ضریب اهمیت ۰/۲۸ است؛ بنابراین در کل می‌توان گفت در محتوای کتاب فارسی پایه پنجم توجه به ساحت ششگانه تعلیم و تربیت در سطح ضعیف ارزیابی می‌شود.

نتایج پژوهش حاضر با پژوهش پاشایی (۱۴۰۱) مطابقت دارد؛ زیرا این محقق در پژوهش خود به تحلیل محتوای کتاب‌های فارسی دوره ابتدایی بر اساس ساحت‌ها پرداخته و نتیجه گرفته است که ساحت اجتماعی کمترین میزان توجه را به خود اختصاص داده است. نتایج پژوهش حاضر با پژوهش غلامی‌مهرا (۱۴۰۲) مطابقت ندارد زیرا وی در پژوهش خود نشان داد که ضریب اهمیت و توجه به ساحت ششگانه تعلیم و تربیت در کتاب فارسی پایه اول ۳۳/۹ درصد بوده و میزان توجه به ساحت‌ها در این کتاب در سطح متوسط است. همچنین ورکوهی (۱۴۰۲) در بررسی ساحت‌ها در کتاب فارسی پایه دوم دبستان نشان داد که بیشترین میزان توجه به ساحت اعتقادی، عبادی و اخلاقی (۳۴/۳ درصد) و کم‌ترین میزان توجه به ساحت علمی و فناوری به میزان (۶/۳ درصد) بوده است و ضریب اهمیت و توجه به ساحت ششگانه تعلیم و تربیت کتاب فارسی پایه دوم دارای ضریب اهمیت ۰/۳۳/۴ است و در کل می‌توان گفت در محتوای کتاب فارسی پایه دوم توجه به ساحت ششگانه تعلیم و تربیت در سطح متوسط ارزیابی می‌شود؛ که پژوهش مورد بررسی با نتیجه پژوهش حاضر همسو نمی‌باشد. همچنین پاشایی (۱۴۰۱) در پژوهش خود نشان داد که علی‌رغم تاکید شورای برنامه‌ریزی تالیف کتب فارسی، مولفان کتاب‌های فارسی به این ساحت در حد جایگاه خود توجه نکرده‌اند که این نتیجه همسو با پژوهش حاضر است. فرهادی و گرامی‌طیبی (۱۴۰۰) در بررسی کتاب‌های فارسی متوسطه اول نشان دادند که از مجموع ۶۸۸ فراوانی، ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی با ۲۶۲ واحد و ساحت تربیت زیستی و بدنی با نوزده واحد، به ترتیب دارای

موازین اخلاقی

در این مطالعه اصول اخلاق در پژوهش شامل اخذ رضایت آگاهانه از شرکت کنندگان و حفظ اطلاعات محرمانه آنها رعایت گردیده است.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران مراتب قدردانی و تشکر خود را از کلیه شرکت کنندگان این پژوهش که با استقبال و بردباری، در روند استخراج نتایج همکاری نمودند، اعلام می‌دارند.

تعارض منافع

نویسندگان این مطالعه هیچ گونه تعارض منافی در انجام و نگارش آن ندارند.

فهرست منابع

- Davodi M, Karamad H. Philosophy of Islamic education. Publications of Hoza Research Center and Qom University. 2021. [Persian]
- Farhadi, N, Gramitaibi Z. Analysis of the content of the first intermediate Persian books based on the six areas of education in the fundamental change document. Educational Sciences from the perspective of Islam, 2021; 9 (16): 151-177. [Persian]
- Ghanbari Shahwari M, Pabarji M, Soltani M. Rahimi Shahsawari A. Content analysis of the sixth grade experimental sciences curriculum in terms of the amount of attention paid to the six areas of education and training, National Conference of Professional Researches in Psychology and Counseling with the approach of new achievements in educational and behavioral sciences "from the teacher's point of view", Minab, 2018. <https://civilica.com/doc/1020267>. [Persian]
- Gholami A, Heydari R. Analysis of the content of the 10th grade biology book based on the six areas of the Fundamental Development of Education document. Educational Innovations, 2022; 21(2): 105-132. [Persian]
- Gholamimehra L. Analysis of the content of the first grade Persian book based on the six

- با توجه به اهمیت تعلیم و تربیت در راستای پرورش شهروند مسئولیت‌پذیر، پیشنهاد می‌شود مطالبی در بخش‌های مختلف کتاب همچون واژه‌آموزی، متن در شعرخوانی، درک مطلب، دانش زبانی و حکایت‌ها، با استفاده از مفاهیمی مانند " احترام، دانش، وحدت و" تدوین شود و در مواردی که بسامدها کمتر است با افزودن مطالب مناسب این کاستی‌ها برطرف شود.
- همچنین پیشنهاد می‌شود که با استفاده از زبان قصه، طنز، نمایش، داستان حماسی و ملی و اشعار و ادبیات متناسب و مرتبط با برنامه‌ریزی تربیت سیاسی و اجتماعی ارائه گردد.
- از آنجایی که در پژوهش حاضر مشخص شد میزان توجه به ساحت علمی و فناوری در حداقل خود بوده است؛ لذا پیشنهاد می‌شود که برنامه‌ریزان نسبت به بهره‌گیری از این ساحت در تنظیم کتب فارسی استفاده نمایند. زیرا این ساحت به متریان کم خواهد کرد که نسبت به جهان هستی و استفاده و تصرف مسئولانه در طبیعت بینش و دیدگاهی ارزش‌مدار کسب کنند.
- همچنین با توجه به مولفه‌های ساحت علمی و فناوری در راستای ارتقای سطح خلاقیت و نوآوری پیشنهاد می‌شود که در طراحی کتاب فارسی پایه پنجم به این بعد بیشتر توجه نمایند و برنامه درسی مبتنی بر خلاقیت و نوآوری را طراحی کنند.
- با توجه به ضعیف بودن بعد علمی و فناوری بر اساس نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود که در طراحی کتاب درسی فارسی پنجم ابتدایی از آموزش مبتنی بر برنامه‌ریزی و آگاهی‌بخشی جهت اجرای آگاهانه فعالیت‌های علمی- پژوهشی در راستای دستیابی به آینده مطلوب بهره گرفته شود.
- بر اساس نتایج حاصل از پژوهش پیشنهاد می‌شود که رویکرد برنامه درسی تدوین شده تغییر ایجاد نموده و اهمیت بیشتری به مولفه‌های علمی و فناوری و اجتماعی و سیاسی داده شود.
- توجه به این که در پژوهش حاضر تنها به بعد ساحت‌ها از سند تحول بنیادین توجه شده است؛ به دیگر محققین پیشنهاد می‌شود که در مطالعات خود کتاب فارسی پایه پنجم ابتدایی را از زوایای دیگر سند تحول مورد بررسی قرار دهند.
- بر اساس نتایج پیشنهاد می‌شود که دیگر محققین ساحت‌های علمی و فناوری و نیز اجتماعی و سیاسی را در کتاب درسی فارسی و دیگر کتب به صورت تخصصی و ویژه مورد بررسی قرار داده تا بتوانند به مولفان و برنامه‌ریزان در راستای ارائه مطالب قوی و هوشمندانه کمک نمایند.

- the fifth grade of elementary school in 2019, the 9th scientific research conference of educational sciences and psychology, social and cultural harms of Iran, Tehran, 2021. <https://civilica.com/doc/1375602>. [Persian]
- Tabadar MR. Analysis of the content of the book "Gifts of Heaven" in the sixth grade of elementary school in terms of the level of attention to the six fields of education, the 6th International Conference on Psychology, Counseling and Educational Sciences, Tehran, <https://civilica.com/doc/1364641>. 2021. [Persian]
- Theoretical foundations of the fundamental transformation in the formal education system of the Islamic Republic of Iran, Tehran: Secretariat of the Supreme Council of Education. 2013. [Persian]
- Vafaei R, Faizolahi Qomshei S, Taleifard A. Investigating the amount of attention paid to the six areas of education in the fundamental transformation of education in social studies textbooks of elementary school, Quarterly Journal of Islamic Education and Training, 2016; 2(2). [Persian]
- Verkohi M. Analysis of the content of second grade Persian books based on the six areas of education and training, Master's thesis, Islamic Azad University, Electronic Department. 2023. [Persian]
- Zarei A, Gurbanpour Arani H, Bagheri S. Comparison of the amount of attention paid to the six areas of education in the Persian books of the primary period before and after the implementation of the document on the fundamental transformation of education, 2021. <https://civilica.com/doc/1313221>. [Persian]
- areas of education and training, Master's thesis, Islamic Azad University, Electronic Department. 2023. [Persian]
- Jafari S, Hassanzadeh M, Hassanzadeh M. Examining the level of alignment of the 10th grade Persian book with the six areas of the Fundamental Development Document, the 5th International Conference on Research in Psychology, Counseling and Educational Sciences, <https://civilica.com/doc/1011210>. 2018. [Persian]
- Mahdizadeh S, Zare M. Analysis of the sixth grade math content based on William Rumi's technique and the six educational areas, the fourth national conference of modern approaches in education and research, Mahmoudabad, 2018. <https://civilica.com/doc/981673>. [Persian]
- Motlagh A, Khademi M, Daneshgar M. Examining the teaching of writing in Persian teaching textbooks and writing in elementary school based on the process-oriented approach and the intended program. Linguistics 2018; 11(32). [Persian]
- Pashaei MR. Analysis of the content of Persian books for the elementary school based on the areas of political and social education in the document on the fundamental transformation of education. Critical Research Journal of Humanities Texts and Programs, 2022; 22(8): 203-229. [Persian]
- Persian teacher's guide for the seventh grade of the first secondary school, Educational research and planning organization. 2016. [Persian]
- Rahnemaei A, Khosh-Akhlaq A. Analyzing the qualitative content of Persian books in the primary period from the perspective of social values of the document on the evolution of education, Marafet magazine, 2019; 29(7): 75-85. [Persian]
- Sohrabi Turkdare M, Rasouli S, Khorand, M. Content analysis of the Persian lesson of